Suomen Omakotiliitto ry

LAUSUNTO
6.2.2023

Eduskunta

Talousvaliokunta

Asia HE 324/2022 vp

Suomen Omakotiliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuultavaksi talousvaliokuntaan koskien hallituksen esitystä eduskunnalle takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä sekä sähköenergialaskujen maksuaikojen pidennyksestä väliaikaisella lainsäädännöllä.

Omakotiliitto on Suomessa alan ainoa valtakunnallinen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden edunvalvonta- ja palvelujärjestö, joka edistää pientalovaltaista elämänmuotoa. Olemme yleishyödyllinen ja poliittisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö, ja meillä on noin 230 jäsenyhdistystä, joissa yhteensä yli 70 000 henkilöjäsentä (kotitaloutta). Suomessa on noin 1, 2 miljoonaa pientaloa, joissa asuu lähes 2,7 miljoonaa ihmistä, ja noin 0,5 miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, joita käyttää noin 2,4–2,9 miljoonaa mökkiläistä.

Kotitalouksien tilapäinen tukeminen tärkeää

Omakotiliitto pitää hyvänä sitä, että Suomessa on lähdetty vastaamaan kotitalouksien ahdinkoon, ja vähentämään viime vuonna syntyneen energiakriisin takia johtuvan poikkeuksellisen sähkön hinnan nousun aiheuttamia haittoja perustarpeen eli lämmityksen turvaamisesta erityisesti sähkölämmitteisissä omakoti- ja paritaloissa asuville kotitalouksille. Suomessa on Tilastokeskuksen mukaan noin 450 000–500 000 sähkölämmitteistä omakotitaloa.

On muistettava, että samaan aikaan useiden eri asumiskustannusten nousu heikentää merkittävästi kotitalouksien tilannetta. Asuntolainojen korkojen nousu, kaikkien lämmitysmuotojen, kuten maakaasu, öljy, pelletti ja puu, kustannusten nousu sekä rakennusten kiinteistöveron jälleenhankinta-arvojen korotus lähes 10 prosentilla vuodelle 2023. Omakotiliitto toteaa, että kuluttajan kannalta olennaista on se, että tuki näkyy asumiskulujen vähentymisenä ripeästi.

Selkeä tuki ja nopea maksu

Omakotiliitto kannattaa sitä, että nyt päätettävät tilapäiset sähköhyvitys ja sähkölaskun lisämaksuaika ovat selkeät ja ymmärrettävä. Esitetty kertaluonteinen sähköhyvitys täydentää

aiempia päätöksiä (sähkövähennys, sähkötuki, alv-alennus) ja osaltaan pyrkii tukemaan väliinputoajia, mutta hyvitys vaikuttaa monimutkaiselta.

Kuluttajille on tiedotettava selkeästi tukikokokonaisuus, miten eri tuet rinnastuvat toisiinsa, voiko tukia saada samanaikaisesti ja miten kotitalous voi itse laskea ja arvioida saamaansa tukimäärää. Esityksen mukaan ehdotettu sähköhyvitys myönnettäisiin eri kustannusten perusteella kuin jo voimassa olevat tuet ja se maksettaisiin näiden lisäksi, joten se ei myöskään pienentäisi sähköenergialaskujen perusteella myönnettävän kotitalousvähennyksen tai väliaikaisen sähkötuen perusteena olevia toteutuneeseen kulutukseen perustuvia kuukausikohtaisia sähköenergian kustannuksia.

Maksumekanismi

Jos esitetty maksumekanismi sähköyhtiöiden kautta on mahdollinen sähköhyvityksen toteuttamiseen kaikkien kotitalouksien hyvityksen maksatukseen, se voi olla yksi vaihtoehto. Hallituksen esitykseen oli muutettu ensimmäisen maksuerän siirtyminen huhtikuulle aiemman maaliskuun 2023 sijaan. Esityksestä ei käynyt ilmi, milloin toinen erä maksetaan, vai maksetaanko koko tuki yhdellä kerralla? Kuluttajille ei saa koitua ylimääräisiä kustannuksia maksujärjestelmän rakentamisesta.

Jos esitys tässä muodossaan ei ole mahdollista, vaihtoehtona esitetty parametrien muutos jo päätettyihin tukimuotoihin, eli sähkövähennyksen ja -tukeen, ovat varteenotettavat vaihtoehdot.

Tilanteissa, joissa kuluttajalla vaihtaa sähkösopimusta kesken tukikauden, on tärkeä, että hyvitykset maksetaan saumattomasti kuluttajalle ilman viivettä. Näihin tilanteisiin on tärkeä olla selkeä ohjeistus, miten kuluttajan tulee toimia, ja miten varmistutaan, että marras- ja joulukuun kulutustiedot on huomioitu oikein.

Maksettavan hyvityksen tulee olla näkyvissä selkeästi laskulla ja kuluttajille tulee antaa tieto sähköhyvityksen määräytymisestä ja perusteista.

Tuen sisältö

Sähköhyvityksen omavastuurajaksi on esitetty 90 euroa, jota Omakotiliitto pitää melko kohtuullisena. Nyt esitetty sähköhyvitys voisi auttaa niitä kotitalouksia, joilla sähkölasku on noussut esimerkiksi 50 eurosta 350 euroon, ja tämä on aiheuttanut talousahdingon, koska eivät olleet oikeutettuja aiemmin päätettyyn Kelan kautta haettavaan sähkötukeen

Esityksen kolmeen taloesimerkkiin liittyen Omakotiliitto tuo lisäksi esille tavanomaisen tyyppiomakotitalon (120 m2, sähkölämmitys), jonka sähkönkulutus arvioidaan olevan noin 20 000 kWh/vuosi. Jos kulutus olisi ollut talvikuukautena marras-joulukuussa 2022 esimerkiksi 2000 kWh/kk, kotitalouden tuki muodostuisi seuraavasti esimerkkihinnoilla:

Esimerkki	kulutus kWh/kk	hinta c/kWh	ostosähkö euroa/kk	tuki euroa/kk
A	2000	0,11	220	65
B	2000	0,2	400	155
C	2000	0,35	700	305

Lisämaksuaikaa sähkölaskulle

Omakotiliitto pitää hyvänä, että kuluttajien maksuaikoja pidennettäisiin enintään 120 päivään kuluttajille, ja pidennys koskee koko sähkölaskun määrää. Kannatamme sitä, että esityksen mukaan maksuajalta ei saa periä korkoja.

Takaportti sähköhyvityksen saamiseksi

Omakotiliitto pitää hyvänä, että esitykseen on kirjattu takaportti sähköhyvityksen hakemiseen tilanteessa, jossa sähköyhtiön maksukykyongelmien vuoksi kuluttaja ei saisi sieltä suoraan sähköhyvitystä. Hakumekanismista on tärkeä tiedottaa selkeästi, jotta kuluttajilla on riittävät tieto mahdolliseen hakutilanteeseen. Sähköhyvitys pitää maksaa kuluttajalle kohtuullisessa ajassa.

Näkemyksiä jatkovalmisteluun

Nykytila-arviossa on esitetty uuden tukimallin jatkovalmistelua, jolla voitaisiin tukea kotitalouksia tulo- ja alueperusteisesti. Malliin sisältyisi elementti tuen automaattisesta maksamisesta kotitalouksille äkillisten sähkön markkinahintojen nousupiikkien varalle. On kannatettavaa varautua tulevien mahdollisten kriisien varalle ja luoda järjestelmä, joka kohdentaa tuet tarkemmin kuluttajille tarpeen mukaan.

1. Kuluttajille tulee tiedottaa selkeästi ja ymmärrettävästi tukikokonaisuudesta: miten eri tuet suhteutuvat toisiinsa, mikä on haku/maksuperiaate, sekä se, mitä pysyviä tukimekanismeja on olemassa. Kuluttajien neuvontaan tulee varautua riittävin resurssein. Tietoa tulee tarjota myös muussa muodossa kuin ainoastaan digitaalisesti.

2. Jatketaan pitkäjänteistä tulevaisuustyötä vahvistaen samalla pientalojen mahdollisuuksia parantaa energiatehokkuutta erityisesti niiden kotitalouksien kohdalta, joilla ei ole ollut taloudellisia mahdollisuuksia aiemmin ryhtyä toimiin. Näitä toimia ovat esimerkiksi erilaiset lämpöpumppuratkaisuin tai lisäeristäminen, joilla edistetään myös ilmastotavoitteita. Samoin kannustaminen kodin energiankäytön vähentämiseen ja käytön ajastaminen esimerkiksi lämmityksen tai lämminvesivaraajan osalta edullisempaan yöaikaan.

Omakotiliitto

3. Suunnataan energiatehokkuutta parantavia tukimalleja erityisesti heille, joilla ei ole mahdollista käyttää tällä hetkellä käytössä olevia tukia, jotta saadaan nopeutettua vaadittua energialoikkaa. Energiatehokkuusremonteista on tarjottava selkeästi ja ymmärrettävästi tietoa esimerkiksi ikäihmisille myös muutoin kuin ainoastaan digitaalisesti.

4. Omakotiliitto näkee edelleen yhtenä väliinputoajien ryhmänä pakkotilanteessa määräaikaisen kalliin sähkösopimuksen ottaneet kuluttajat. Viime syksynä voimistunut energiakriisi ja sähkösopimusten valikoimassa yhtäkkiä tapahtunut sopimusmuotojen katoaminen on ajanut osan kotitalouksista pakkotilanteessa ottamaan korkeahintaisia sähkösopimuksia. Yleinen keskustelu yhä kohoavista sähkönhinnoista ja sopimusten markkinointi on vaikuttanut erityisesti ikäihmisiin haitallisesti. Syksyn aikana kuluttajille tuli jälleen tarjolle määräaikaisia sähkösopimuksia, joissa hinta saattoi olla lähes 30 c/kWh. Näissä sopimuksissa kuluttajille ei ollut tarjolla enää mahdollisuutta ostaa lisäpalveluna esimerkiksi määräaikaiseen sähkösopimukseensa vaihto-oikeutta. Näille korkeamman sähkösopimuksen tehneille kuluttajille on saatava oikeus sähkön myyjäyhtiöltä vaihtaa sopimus hinnaltaan kohtuullisempaan sähkösopimukseen, koska kuluttajilta poistettiin mahdollisuus ostaa lisävaihtoturva määräaikaiseen sopimukseensa. Saamamme palautteen mukaan sähkön myyjäyhtiö on myös muuttanut sähkösopimuksen irtisanomisen sopimusehtoja tiedottamatta siitä asiakkailleen selkeästi. Tämän kaltaiset toimet ovat heikentäneet merkittävästi kuluttajan asemaa.

Jatkamme mielellämme sidosryhmäyhteistyötä asiassa.

Kunnioittavasti

Suomen Omakotiliitto ry

Marju Silander
toiminnanjohtaja

Ari Rehnfors
puheenjohtaja